

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Opinio Scoti, & aliorum. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

Henricus.

rici non obstat, quo minus per actus essentialis personæ procedant, sicut per notionales. Tertia ratio, Henricus videtur asserere, actus notionales oriri ex essentialibus, tanquam ex principiis, sicut in nobis posterior actus oritur ex priori, ut ex principio, quia ex vno in alium mouemur; at hoc est absurdum, ut bene notauit Scotus quæstione illa 7. citata, quia in patre principium, quo generat verbum est memoria fecunda in actu primo ad intelligendum, sicut tradit Augustinus 15. de Trinitate, cap. 7. ergo intellectio essentialis non est principium producendi verbum. Adde, quod, ut infra ostendimus, actus essentialis in notionali includitur frustra, ergo assignatur, ut principium illius.

CAPVT II.

Opinio Scoti, & aliorum.

Scotus.

Durand.

5.
Per actum
dicendo pro-
ducit filium
notum Scoti.

Spiritus
vero per a-
ctum spi-
randi.
Alexand.

Gabr.

Primū fun-
damentum
huius opi-
nionis.
Secundum.

6.

Impugna-
tur ratio
à Caiet. &
Canariensi.

Scotus in 1. distinct. 2. quæst. illa 7. §. Obijciens contra, circa finem, & alijs locis superiori disputatione allegatis, duos in Deo comminiscitur actus intellectus, ut faciat argumentum, quo adductus est postea Durand. ut assereret, filium non procedere per actum intellectus: quia scilicet actus intellectus sunt essentialis, & communes. Inquit igitur Scotus alterum actum esse intelligere, & hunc esse essentialis; alterum esse dicere, & hunc esse notionalis, per priorem asserit non produci verbum, per posteriorem vero produci, & illud esse in solo patre. Eadem proportionem de actu voluntatis Philosophari debet, ne eodem argumento prematur; imò idem expressè dixit quodlibet. 14. §. Hic intelligendum est, parum à principio; nempe alterum esse actum amoris, & ipsum esse essentialis communem tribus; alterum vero esse actum spirandi, & hunc esse notionalis, & proprium patris & filij: id tamen ipse alibi non docet. In eadem sententia videtur fuisse Alexand. p. quæst. 42. m. 2. cum affirmat, generare, & intelligere non esse idem omnino secundum rationem, cum tamen si prorsus idem generare & dicere. Reddit rationem quia intelligere essentialiter sumptum, idem est, quod manifestare, & idem conuenit tribus personis, at vero generare & dicere solum conuenit patri. Neque huic opinioni dissentit Gabr. in 1. d. 7. q. 2. citata.

Fundamenta huius sententia duo sunt, vnum est: quia si intelligere & dicere non differrent, cuiusque vnum conueniret, alterum tribueretur; cum ergo tribus personis conueniat intelligere tribus etiam conueniret dicere. hoc est producere verbum, quod tamen est absurdum. Alterum est, quia intellectio, quatenus intellectio, cum sit propter se, non est productio termini, sed dictio est productio termini, nempe verbi: ergo dictio non est intellectio.

Hanc Scoti sententiam merito reijciunt Caietan. in hoc artic. & Canariensis Episcopus in articulum primum huius quæstionis S. Thomæ discipulum putat. 4. prima parte illius hac ratione. Eo ipso, quod intellectus dicit aliquid, vel simplex, vel complexum in enunciatione, loquitur; loqui autem spiritualiter est intelligere quoddam eius, quod dicitur & profertur. Nam nemo loquitur, aut dicit, nisi id, quod cognoscit & intelligit; nec solum dictio intellectualis supponit intellectionem eius

quod dicitur, ut contingit in dictione vocis corporeæ; verum etiam ipsa est intellectio quædam; alioqui si dictio in patre non esset formaliter intellectio, sed eam supponeret, ut priorem communem tribus & omnibus essentialis, & ea pater diceretur intelligere seipsum in verbo suo, non magis hoc verum esset de Patre, quam de Filio & Spiritu sancto; itaque tres personæ dicerentur in verbo intelligere: solus autem pater illud producere. Nam si pater non intelligit in verbo formaliter ipsamet verbi productione, sed essentiali noticia, & nihilominus verbum ita res parit repræsentat, ut pater eas videat in illo essentiali intellectione, cur non eas velut spelucum repræsentabit Spiritui sancto, ut ille quoque dicatur in ipso eas contemplari? At hoc nullus Theologorum concedet; ergo nec distingui potest in Deo, ut Scotus distinguit, intelligere & dicere.

Porro nullam rationem esse in sententia Scoti, cur verbum potius repræsentet creaturas patris, quam Spiritui sancto, pater: nam si aliqui, ea præsertim esset, quia solum pater verbum producit, atque hæc ratio nihil valet, si ipsa dictio, qua pater producit verbum, non est formaliter intellectio, sed pater in verbo intelligere dicitur alio actu, qui est intellectio, ab ipsa dictione diuerso, ut satis liquet.

Denique si dictio, qua procedit verbum, formaliter non esset intellectio, verbum non diceretur nata, aut genita sapientia: eodem namque modo diceretur Spiritus sanctus sapientia saltem procedens; quia est Deus procedens, & Deus est sapientia; sit ergo, ut filius dicatur nata sapientia, qua actu sapientia, & intellectionis procedit, quo pacto filium appellat Athanasius in oratione contra Gregales Sabellij, & Augustinus lib. 15. de Trinitate cap. 14. & 6. lib. cap. 1. & 2. & alibi in penumero: quod nisi esset verum, non diceretur filius procedere de memoria patris, quod est contra doctrinam Augusti. lib. 15. de Trinitate cap. 7. & Anselmi in monolog. cap. 47. Adde, quod idem Augustinus 2. Dixerunt apud se cogitantes, & Matth. 9. Dixerunt intra se, hic blasphemant, quibus Christus respondit, Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Et Lucas, ubi idem haec tenus, colligit, ipsum, dicere mentes nostras, esse, cogitare, sic enim ait Augustinus. Quia est enim dixerunt intra se, nisi cogitando, & infra, quod ergo cogitationes locutiones sunt carnis, & quibusdam inter positis, necesse est enim cum verbum loquimur, sit est, quod scimus, loquimur, ex ipsa scientia, quam memoria tenemus, nascitur verbum, quod eiusmodi sit, cuius est illa scientia, de qua nascitur, nomine memorie. Illa scientia intelligit, quam Philosophi vocant actum primo; non enim putat Augustinus verbum nasci de scientia in actu secundo, unde statim subdit, Formata quippe cogitatio ab eare, quam scimus verbum est, quod in corde dicimus, quod nec Gratianus est, nec Latine, quod in corde dicimus, quod nec conceptum rei, nec verbum. Intelligit profecto conceptum rei, non verbum ipsum cogitatum: nam vox etiam intrinsecus cogitatur, aut Latina, aut Græca est, aut alterius linguae. Idem habet lib. de cognitione veræ vitæ, cap. 14. & Fulgent. lib. 3. ad Monimum cap. 7. ita scilicet, Sed sic est verbum apud Deum, sicut est in mente vestra, sicut in corde consilium. Cum enim mens apud se verbum habet, & tunc cogitando habet, quia nihil aliud est, quod se dicere, quam apud se cogitare. Et Anselmus monolog.

logio cap. 34. sic ait: *Quoniam autem idem est summo Spiritui scire, quod intelligere, siue dicere, necesse est, quod eodem modo fiat omnia, quæ sit quo ea dicit, aut intelligit.* Quæ sane testimonia clarissima nostram confirmant sententiam, vt illa replicare non sit necesse, Fateor Aug. 15. de Trinit. cap. 15 per cogitationem, qua asserit verbum produci, non intelligere quamlibet intellectione, sed eam, quæ est cum inquisitione quadam, vt disp. 142. cap. 3. dicemus.

CAPVT III.

Vera sententia.

Multo facilius & verior est sententia Caiet. in hunc articulum, quam secutus est Canar. in eodem ar. disputatione vnica 3. par. qui docet actum dicendi, quo Deus producit verbum, formaliter esse intellectiõnem: & actum spirandi formaliter esse amorem, seu dilectionem: vt hac ratione sit verum, patrem in verbo suo videre & intelligere se ipsum, & alia: atque Patrem & Filium in Spiritu sancto se ipsos amare: & alia. Cum enim ipsamet intellectiõ pater producat, & exprimat verbum, recte in eo vt in termino productio, ipse & nulla alia persona dicitur intelligere. Sed vt rem hanc magis dilucidemus, & argumētis Scoti satisfaciamus obseruandum est, intelligere ita esse de ratione dictiõis, & diligere de ratione spirationis: vt aliqua sit differentia rationis inter illa: nam si idem esset omnino, cuiusque conueniret intelligere, conueniret etiam dicere, quare communis esset dictio tribus personis (quod est absurdum) quia illis omnibus conuenit intelligere.

Differunt itaque nostro modo intelligendi intelligere, & dicere; diligere, & spirare, non sicut duæ rationes particulares, quo pacto dicimus attributa diuina differre inter se, sed sicut includēs & includum, excedēs, & excludum, sicut homo differt ab animali. Nam animal in suo cõceptu non includit hominem, vel rationem particularem illius, sed homo includit animal, & aliquid peculiare nostro modo intelligedi. Et sicut in diuinis persona differt ab essentia, quia illam includit, & addit modum peculiarem, quo contrahitur essentia, vt sit persona. Ergo sicut diuina persona formaliter est Deus, & sine deitate nequit intelligi, sic productio verbi, seu dictio est, quare in Deo recte distinguere possumus duos actus essentiales, & duos naturales, ita tamen, vt essentiales actus in naturalibus includantur, ac proinde non sint quatuor actus omnino diuersi. Ideoq; opinio eorum Thomistarum, qui dicunt intelligere aliud esse essentiale, aliud notionale, & proprium personæ patris, si recte intelligatur, vera est, nempe si intelligere essentiale in notionale includatur, nec omnino ab eo sit diuersum, vt explicabimus, quæ ob rem Canariensis loco citato non deberet horum sententiam absolute impugnare.

Sequitur, vt paucis dicamus, quid sit illud peculiare, quod habet intellectiõ, aut dilectiõ notionalis, quæ est productio, supra intellectiõnem essentialem. Dico igitur illud solum esse relationē productionis, nā præter ordinē, quem habet actiõ essentialis ad obiectū cognitum, aut amatū, notionalis, quæ est productio, habet aliū respectum ad terminū productū, simul enim versatur circa ob-

Vazquez in 1. partem Tom. II.

iectum producendo terminū, & producit terminum intelligēdo obiectum, aut amando illud, vt in solutione secundi argumenti clarius patebit.

Consonat autem huic doctrinæ sanctus Thomas art. 5. quæstionis cum ait processiones accipiendas esse in diuinis secundum duas actiones immanentes intelligere scilicet & velle. Respondent nonnulli, quibus Scoti opinio probatur, S. Th. data opera non dixisse duas processiones in diuinis esse duas illas immanentes, intelligere scilicet & velle, sic enim probaret id, quod contēdimus, sed processiones in diuinis accipiendas esse secundum actiones illius immanentes, non alia quidem ratione, nisi quia illas supponunt. Verum hæc interpretatio extorta satis videtur, nam si processiones formaliter non includerēt ipsas actiones immanentes, sed eas solum supponerent, non sequeretur iuxta numerum actionum illarum immanentium esse sumendum numerum emanationum, contra vero recte colligitur duas tantum emanationes esse, quia ipsa emanatio debet esse actiõ immanens, & duæ tantum sunt actiones immanentes. Adde quod S. Thom. cum ex numero actionum infert numerum emanationum asserit in corpore articuli, & in solutione ad tertium alteram esse verbi, alteram amoris, at emanatio amoris non potest esse per aliam operationem, quam per dilectionem, ergo sicut spiratio Spiritus sancti est per dilectionem, sic processio verbi per intellectiõnem.

CAPVT IV.

Respondetur argumentis Scoti.

Ex his quæ superiori capite notata sunt, facile dilui possunt duo illa argumenta Scoti allata 2. cap. disputationis. Ad prius dicendum est, ideo non esse commune tribus personis producere verbum, aut Spiritum sanctum, quamuis omnibus conueniat intelligere, & amare, quia nec quauis intellectiõ in Deo producit verbum, nec quauis dilectiõ Spiritus sanctus, sed ea solum, quæ simul habet rationem, & respectum productionis, hæc autem non est in tribus personis, sed intellectiõ huiusmodi est in solo patre, qui solus dicit & generat, & spiratio in patre, & filio tantum, qui solum spirant. Atque hinc magis explicata manet solutio primi argumenti Durandi, quam præcedenti disputatione cap. ult. posuimus, & quam sequenti etiam solutione dilucidabimus.

Ad posterius argumentum respondetur, quauis intellectiõ, vt intellectiõ est, nō sit productiõ alicuius, sed ea tantum versetur circa obiectum, per modū actionis, quam vocant gramaticalem, hoc est, quæ nō respicit rem productam, sed cognitam, aut dilectā, nihilominus aliqua intellectiõ ita versatur circa obiecta, aut cognita aut amata, vt producat etiā, non quidem omnia cognita, aut amata, sed aliquem terminum, quem simul respicit, vt productum, & vt obiectum, hoc est, quem ita producit, vt eodem actu, aut intelligat, aut diligat, huiusmodi sunt actus notionales in Deo. Nā essentiales actiones immanentes in Deo sunt solum per modum actionis grammaticalis quæ circa rem intellectam, aut dilectam versatur, & idcirco per actus essentiales intellectiõis, aut dilectiõis nihil in Deo producit. Habent autem hoc

C

pecu.

Faust S. Thom.

117

12.

Solutio Prioris.

13.

Quo differant in Deo essentiales actiones immanentes ab eisdem notionalibus.